

อาเซียนและเพศภาวะ : การช่วงชิงพื้นที่การแสดงออกของผู้หญิงในประเทศไทย Identity Asean and Gender: Competing for Expression Spaces of Women in Thailand

ทัศนวิทย์ ศรีมันตะ¹
Thussaneewan Srimanta¹

บทนำ

สังคมแบบชายเป็นใหญ่คือสังคมที่มีโครงสร้างทางเพศที่กำหนดให้สถานภาพและตำแหน่งของเพศชายเหนือเพศหญิงและให้คุณค่าความเป็นชายมากกว่าความเป็นหญิง (Eisler and Loy, 1998 อ้างถึงใน อวยพร เชื้อนแก้ว) เครื่องมือสำคัญของการดำรงและถ่ายทอดวัฒนธรรมชายเป็นใหญ่ คือ ระบบความเป็นเพศ (gender systems) ที่กำหนดและหล่อหลอมบทบาทหน้าที่ อำนาจ สถานภาพ คุณค่าและความสัมพันธ์ทางเพศที่แตกต่างและไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศหญิงและเพศชาย รวมถึงร่างกายของผู้หญิงและร่างกายผู้ชาย ผ่านสถาบันต่าง ๆ ในสังคม เช่น ครอบครัว วัฒนธรรมประเพณี ศาสนา ระบบการศึกษา สื่อมวลชนและสื่อพื้นบ้าน ศิลปะ งานบันเทิง ฯลฯ ที่ทำหน้าที่ฝึกฝนและกล่อมเกลาประชากรหญิงชายอย่างสอดคล้องไปในแนวทางเดียวกัน ระบบเพศนี้ทำการผลิตซ้ำและหนุนเสริมให้วัฒนธรรมชายเป็นใหญ่มีความมั่นคงแข็งแรง จนทำให้คนทั่วไปมองเห็นว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดาและไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ และแม้ว่าในทศวรรษนี้ที่สภาพเศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม จะทำให้ผู้หญิงบางคนบางกลุ่มในสังคมไทยสามารถเลื่อนสถานะไปสู่ตำแหน่งหน้าที่ผู้นำมีสถานภาพสูงขึ้นและสามารถเข้าสู่อำนาจในระบบต่าง ๆ ของสังคม

ความเป็นเพศหรือเพศภาวะเกิดจากระบบการกำหนดบทบาทหน้าที่ สถานภาพ ภาพลักษณ์ คุณค่า ความคาดหวัง และความคิดความเชื่อเกี่ยวกับการเป็นผู้หญิงและการเป็นผู้ชาย และสรีระของคนที่ทั้งสองเพศที่ต่างกันไปตามบริบทของแต่ละสังคม ความเป็นเพศเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ ฝึกฝน ขัดเกลา และหล่อหลอมผ่านสถาบันต่าง ๆ ในสังคม (socialization) ตั้งแต่สถาบันครอบครัว ชุมชน ศาสนา โรงเรียน สื่อ วรรณกรรม ศิลปะ การบันเทิง วัฒนธรรมประเพณี ระบบการเมืองการปกครอง ระบบเศรษฐกิจ และระบบสาธารณสุข เป็นต้น

ความเป็นเพศจึงไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้น ถูกผลิตซ้ำ และได้รับการสืบทอดต่อ ๆ กันมาโดยผ่านสถาบันต่าง ๆ ที่กล่าวมาข้างต้น ความเป็นเพศจึงเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาและเงื่อนไขของแต่ละสังคม กรอบการสร้างความเป็นชายของสังคมมักเน้นเรื่องภาวะผู้นำและการมีความสามารถด้านต่าง ๆ และมีพื้นที่ในสังคม ในขณะที่กรอบความเป็นหญิงมักเน้นไปที่บทบาทหน้าที่ในบ้าน เช่น บทบาทหน้าที่ในการให้บริการผู้อื่น และการเลี้ยงดูลูก เป็นต้น ดังนั้น การสร้างความเป็นเพศจึงส่งผลกับผู้หญิงและผู้ชายต่างกัน

ความเชื่อทางเพศในสังคมไทย

ความเชื่อทางเพศในสังคมวัฒนธรรมไทยมีหลากหลายดังที่ สุชีลา ตันชัยนันท์ (2540) ได้รวบรวมความเชื่อทางเพศในสังคมไทยไว้ดังนี้

1. เชื่อว่าผู้ชายเป็นเพศที่เหนือกว่าผู้หญิงหรือผู้หญิงอ่อนแอกว่าผู้ชาย
2. เชื่อว่าผู้หญิงเป็นเพียงสมบัติของผู้ชาย

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

3. เชื่อว่าผู้ชายมีความต้องการที่จะปลดปล่อยหรือตอบสนองทางเพศแต่ผู้หญิงไม่มีความจำเป็นเท่าผู้ชาย
4. เชื่อว่าผู้ชายที่แท้จริงต้องมีสมรรถภาพทางเพศสูง
5. เชื่อว่าผู้ชายมีความต้องการทางเพศสูงกว่าผู้หญิง
6. เชื่อว่าผู้ชายมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงหลายๆ คนได้และเป็นเรื่องธรรมดา
7. เชื่อว่าเป็นเรื่องธรรมดาที่ผู้ชายเมื่อมีภรรยาแล้วสามารถไปหาความสุขทางเพศนอกบ้านได้อีก
8. เชื่อว่าโสเภณีมีไว้เพื่อแก้ปัญหาทางเพศของผู้ชาย
9. เชื่อว่าการเที่ยวโสเภณีเป็นความชอบธรรมเพราะผู้หญิงได้เงินเป็นค่าตอบแทน
10. เชื่อว่าผู้ชายไม่จำเป็นต้องมีความรับผิดชอบภายหลังการมีเพศสัมพันธ์
11. เชื่อว่าผู้หญิงเป็นวัตถุทางเพศ (Sexual Object) เป็นสิ่งที่สามารถซื้อได้ด้วยเงินตรา

สุชาติ รัชชกุล (2541) ได้กล่าวถึงความเชื่อและค่านิยมเกี่ยวกับเพศว่าถูกใช้เป็นเครื่องมือที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างแนวคิดและกรอบในการดำเนินวิถีชีวิตของคนในสังคมทั้งผู้หญิงและผู้ชายเป็นอย่างมาก สังคมไทยมักให้ความสำคัญเกี่ยวกับการเป็นผู้นำในครอบครัว มากกว่าสอนเรื่องการวางตัวเกี่ยวกับเพศวิธียอื่นเป็นผลสืบเนื่องจากแนวคิดของระบบปิตาธิปไตย ที่ทำให้การอบรมสั่งสอนระหว่างผู้หญิงและผู้ชายแตกต่างกันกล่าวคือ สังคมมีบรรทัดฐานทางเพศอยู่ชุดหนึ่งที่สอดคล้องและสนับสนุนกันอย่างเป็นระบบทำให้บรรทัดฐานทางเพศนี้ กลายเป็นความจริงเพียงหนึ่งเดียวหรือเป็นเพศวิถีที่สังคมยอมรับได้ รูปแบบเพศวิถีที่ถือว่าเป็นบรรทัดฐานทางสังคมที่กล่าวนี้คือ บรรทัดฐานของความเป็นชายความเป็นหญิง ที่สอดคล้องกับสรีระที่ถูกแบ่งออกเป็นผู้ชายและผู้หญิง

นอกจากนี้ สุวรรณี ลัคนวณิช (2554) ได้กล่าวถึงบทบาทของหญิงชายและเรื่องเพศ ว่าเป็นสิ่งที่สังคมหรือวัฒนธรรมสร้างสรรคขึ้นมา (Social and Cultural Construction) มากกว่าการกำหนดโดยคุณลักษณะทางชีวภาพที่ติดตัวมาตามธรรมชาติว่าเป็นเพศชายและเพศหญิง ซึ่งเป็นความแตกต่างด้านกายภาพของบุคคลเท่านั้น ในแต่ละสังคมจะมีการกำหนดบทบาทของหญิงชายแตกต่างกันโดยสังคมทุกสังคมให้ค่านิยมเกี่ยวกับการแบ่งงานกันทำระหว่างหญิงชายในครอบครัวและนอกสถาบันครอบครัว ดังนั้น ความคิด ความเชื่อ และการปฏิบัติของคนในแต่ละสังคมจึงมีความสัมพันธ์กับการรับรู้บทบาทหญิงชายที่หล่อหลอมโดยวัฒนธรรม ซึ่งภายใต้โครงสร้างของสังคมที่มีชายเป็นใหญ่ (Patriarchy Society) นั้น เพศชายจะมีอำนาจในการตัดสินใจและเป็นผู้นำ เพศหญิง ในหลายๆ มิติ รวมทั้งประเด็นของวัฒนธรรมทางเพศ เพศชายก็เป็นผู้มีอำนาจเหนือเพศหญิงเช่นเดียวกัน ผู้หญิงขาดอำนาจในการเจรจาต่อรองทางเพศ

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและสังคม

สังคมมนุษย์มีลักษณะเช่นเดียวกับปรากฏการณ์ธรรมชาติต่าง ๆ คือ มีการเปลี่ยนแปลง บางสังคมเปลี่ยนแปลงช้าขณะที่บางสังคมเปลี่ยนเร็ว ในอดีตสังคมส่วนใหญ่เปลี่ยนแปลงอย่างช้า ๆ จนเกือบไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญในรอบร้อยปี แต่ในระยะประมาณร้อยปีที่แล้วสังคมจำนวนหนึ่งเปลี่ยนแปลงอย่างมากจากสภาพสังคมแบบโบราณกลายเป็นสังคมสมัยใหม่ ที่เห็นชัดเจนคือการเปลี่ยนจากสังคมแบบเกษตรกรรมมาเป็นสังคมอุตสาหกรรม จากสังคมแบบชนบทมาเป็นสังคมเมือง เป็นต้น

พวงเพชร สุรัตน์วิกุล (2541) กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมว่าหมายถึง การเปลี่ยนรูปแบบของโครงสร้างทางสังคม พฤติกรรมทางสังคม การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมทั้งที่เป็นวัตถุและไม่ใช่วัตถุ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นไปได้ทั้งในทางบวกและทางลบ คือมีสิ่งใหม่เกิดขึ้นหรือเพิ่มขึ้น และสิ่งที่มีอยู่เดิมสิ้นสภาพหรือถูกทำลายไป การเปลี่ยนแปลงในทางที่มีสิ่งใหม่หรือเพิ่มขึ้นที่เห็นชัด ได้แก่ สิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ ที่เป็นวัตถุสิ่งของและเทคนิค วิธีการ จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว การขยายตัวของเมือง การ

สื่อสารและการคมนาคมที่รวดเร็วและสะดวก ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม เป็นต้น ขณะเดียวกันก็ปรากฏว่าสิ่งของเครื่องใช้และวิธีการเก่า ๆ หลายอย่างถูกยกเลิกหรือน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด เช่น การใช้เกวียน การใช้วัวควายไถนา การใช้หมอต้มข้าวต้ม การปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราช การบวชตามประเพณี เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของสังคมไทยคือการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ซึ่งเป็นการรวมตัวกันของ 10 ประเทศ ในทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประกอบด้วย อินโดนีเซีย ลาว มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทย เวียดนาม กัมพูชา พม่า และบรูไน นำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงต่างๆ มากมาย ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การศึกษา รวมทั้งสังคมและวัฒนธรรม สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นพื้นที่ใหม่แห่งการช่วงชิงการแสดงออกถึงบทบาทของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการเตรียมความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงนี้ และเป็นสิ่งที่น่าสนใจว่าผู้หญิงในสังคมไทย สังคมที่มีความเชื่อและค่านิยมของแบบ “สังคมปิตธิปไตย” อยู่ นั่น ผู้หญิงในโลกของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมจะช่วงชิงพื้นที่การแสดงออกถึงบทบาทของตัวเองได้อย่างไร และจะมีกระบวนการในการแสดงออกอย่างไรเมื่อสังคมไทยและอาเซียนได้เปิดกว้างขึ้นพร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลงในเวลาอันใกล้

กรอบแนวคิดที่เกี่ยวข้องเรื่องเพศภาวะ

ความเป็นเพศหรือเพศภาวะ (gender) คือการกล่าวอ้างหรือการประกอบสร้างทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์และโอกาสในสังคม เพราะการเป็นผู้หญิงหรือผู้ชายถือเป็นกรอบคิดสำคัญที่ถูกจัดตั้งขึ้นในสังคม เพศภาวะกำหนดความคาดหวังต่อผู้หญิงไว้เป็นอย่างไร เพศภาวะยินยอมและให้คุณค่าผู้หญิงและผู้ชายในบริบทที่ได้รับมอบมาในสังคมส่วนใหญ่มีความแตกต่างและมีความไม่เสมอภาคกันในความรับผิดชอบที่ได้รับมา กิจกรรมที่กระทำ การเข้าถึงและการควบคุมทรัพยากรรวมทั้งโอกาสในการตัดสินใจ เพศภาวะถูกใช้เพื่อบรรยายลักษณะต่างๆ ของผู้หญิงและผู้ชายที่กำหนดในสังคมหนึ่งๆ ทำให้เราเห็นว่าผู้หญิงและผู้ชายแตกต่างกันมากกว่าความแตกต่างทางยีนส์ตามธรรมชาติเพราะสังคมต้องการให้เราคิดถึงผู้หญิงและผู้ชายในลักษณะแบบนั้น ดังนั้นเพศภาวะ (gender) จึงเป็นตรรกะทางสังคมที่ตรงกันข้ามกับสิ่งที่กำหนดโดยสรีระ ในขณะที่เพศทางสรีระ (sex) หมายถึงลักษณะทางร่างกายของผู้หญิงและผู้ชาย เพศภาวะเป็นความคิดและความคาดหวังว่าผู้หญิงตามแบบฉบับเป็นอย่างไรและลักษณะของผู้ชายเป็นอย่างไร ความสามารถและพฤติกรรมของผู้หญิงและผู้ชายควรมีอย่างไรในสถานการณ์ต่างๆ สิ่งที่เกิดขึ้นต่างๆ เหล่านี้เป็นการเรียนรู้มาจากครอบครัว เพื่อน ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียน ที่ทำงาน และสื่อต่างๆ ที่สะท้อนผลิตซ้ำทางความคิดและมีอิทธิพลต่อบทบาทที่แตกต่างกัน สถานะทางสังคม เศรษฐกิจและอำนาจทางการเมืองของผู้หญิงและผู้ชายในสังคม

คนเกิดมาามีเพศเป็นผู้หญิงเป็นชาย การเรียนรู้ความเป็นหญิงเป็นชายว่าต้องมีความประพฤติที่ถูกต้องเหมาะสมอย่างไร มีเจตคติอย่างไร บทบาทและกิจกรรมได้ถูกกำหนดสำหรับแต่ละเพศและต้องสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างไร ความประพฤติที่เกิดจากการเรียนรู้ไปสร้างอัตลักษณ์ของเพศภาวะและกำหนดบทบาทของเพศภาวะ (วิระดา สมสวัสดิ์, 2548) ระบบเพศภาวะมีพื้นฐานที่สำคัญมาจากการแบ่งงานกันทำตามเพศ (Sexual Division of Labour) เนื่องจากสรีระตามธรรมชาติของผู้หญิงที่ต้องเป็นฝ่ายตั้งครรภ์และคลอดบุตร จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นส่งผลให้เกิดการแบ่งงานกันทำตามเพศเพื่อให้สอดคล้องกับสรีระของแต่ละเพศ นอกจากนี้ถ้าย้อนกลับไปดูปรัชญาตะวันตกซึ่งถือว่าเป็นรากฐานของการศึกษาในทางสังคมศาสตร์เราจะได้เห็นการแบ่งแยกสิ่งต่างๆ ออกเป็นลักษณะของขั้วคู่ตรงข้าม (Binary Opposition) โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผู้ชายและผู้หญิง โดยคุณลักษณะของผู้ชายนั้นจะเหนือกว่าคุณลักษณะของผู้หญิงตลอดเวลา เช่น จิต - กาย ขณะที่ผู้ชายถูกเชื่อมโยงเข้ากับจิตในขณะที่ผู้หญิงถูกเชื่อมโยงเข้ากับกาย ส่งผลให้ความเป็นชายเป็นตัวกำหนดความเป็นมนุษย์นั่นเอง

นอกจากนี้การแบ่งแยกความเป็นหญิงและความเป็นชายผ่านกรอบคิดคู่ตรงข้ามที่กล่าวมาแล้วนั้นส่งผลให้เกิดการสร้างคำอธิบายเกี่ยวกับความเป็นหญิงความเป็นชายว่าเกิดขึ้นมาจากสรีระ โดยเฉพาะการที่ผู้หญิง

มีสตรีระที่เอื้อต่อการตั้งครุฑซึ่งความแตกต่างอันนี้นำมาซึ่งข้อสรุปว่าผู้หญิงและผู้ชายมีความแตกต่างกันในด้านอื่นๆ ด้วย เช่น ผู้หญิงต้องมีความอ่อนหวาน อบอุน อ่อนโยน ในขณะที่ผู้ชายจะมีลักษณะที่ตรงข้ามกันอย่างสิ้นเชิง กล่าวคือผู้ชายจะต้องมีความเข้มแข็ง เด็ดขาด หนักแน่น เป็นต้น ดังนั้นผู้หญิงจึงมีหน้าที่ที่สำคัญคือการผลิตทายาทให้กับผู้ชาย ส่วนหน้าที่ของผู้ชายคือการปกครองดูแลผู้หญิงซึ่งอ่อนแอกว่า (ทัธนา รุ่งรุจจินดา, 2553)

แนวคิดเรื่อง วาทกรรม

มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault, 1926-1984 อ้างถึงใน อวยชัย สังสนา, 2544) นักคิดในสำนักหลังโครงสร้างนิยม (Post Structuralism) ชาวฝรั่งเศส ให้ความหมายว่า วาทกรรม หมายถึงระบบและกระบวนการในการสร้างการผลิต (Constitute) อัตลักษณ์ (Identity) และความหมาย (Significance) ให้กับสรรพสิ่งต่างๆ ในสังคมที่ห่อหุ้มเราอยู่ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ความจริง อำนาจหรือตัวตนของเราเอง นอกจากนี้วาทกรรมยังทำหน้าที่ตรึงสิ่งที่สร้างขึ้นให้ดำรงอยู่และเป็นที่ยอมรับของสังคมในวงกว้าง (Valorize) ขณะเดียวกันวาทกรรมก็ทำหน้าที่เก็บกด / ปิดกั้นมิให้อัตลักษณ์และความหมายของบางอย่างเกิดขึ้น (Subjugate) หรือไม่ก็ทำให้อัตลักษณ์และความหมายของบางสิ่งที่ดำรงอยู่แล้วในสังคมเลื่อนพร้อมๆ กันด้วย (Displace)

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2542, อ้างถึงใน อวยชัย สังสนา, 2544) ได้อธิบายว่าวาทกรรมในทัศนะของฟูโกต์เป็นมากกว่าเรื่องของภาษา คำพูด หรือการตีความภาคปฏิบัติการจริงของวาทกรรม (Discursive Practice) จะรวมเอาจารีตปฏิบัติ ความคิด ความเชื่อ และสถาบันต่างๆ ในสังคมเกี่ยวเนื่องไว้ด้วย

ในทัศนะของฟูโกต์ วาทกรรมแยกไม่ออกจากเรื่องของอำนาจและความรุนแรงกล่าวคือกระบวนการสร้างอัตลักษณ์และความหมายนั้นเป็นเรื่องของการใช้อำนาจและความรุนแรงเข้าไปบังคับ ยัดเยียดให้เป็นของวาทกรรมชุดหนึ่ง ขณะเดียวกันวาทกรรมชุดดังกล่าวก็จะเก็บกด บดบังปิดกั้น ขจัด หรือทำลายมิให้สิ่งที่แตกต่างกันจากอัตลักษณ์และความหมายของสิ่งที่วาทกรรมนั้นๆ สร้างขึ้นมา มากว่าที่จะเป็นเรื่องของความคิดนึกอย่างเหนียวแน่นของคุณสมบัติเฉพาะ (Attributes) บางอย่างในตัวของสิ่งเหล่านั้นเอง ที่ทำให้เป็นอยู่อย่างที่นิยมเข้าใจกัน เช่น สรีระทางเพศกับความเป็นชายหรือหญิง ผิวสีกับการเป็นคนขาวคนดำ นั่นคือ จารีตปฏิบัติและกฎเกณฑ์ของ สังคมในรูปของวาทกรรม และภาคปฏิบัติการจริงของวาทกรรมในเรื่องนั้นๆ ต่างหากที่เป็นตัวกำหนดอัตลักษณ์และความหมายให้เกิดขึ้น ดังนั้น อัตลักษณ์ และความหมายจึงมีลักษณะที่ลื่นไหล (Elusive) เปลี่ยนแปลงไปตามวาทกรรมที่สร้างขึ้นมา ไม่แน่นอนตายตัว หยุดนิ่ง

นอกจากนี้มันักวิชาการหลายๆ ท่านที่ได้ให้คำอธิบายความหมายของวาทกรรมว่าหมายถึงภาษาที่ถูกนำมาใช้ ซึ่งหมายความว่า ผู้คนในสังคมต้องทำตามที่วาทกรรมกำหนดในชีวิตประจำวันที่หลีกเลี่ยงได้ยาก ภาษาที่ใช้กันในชีวิตประจำวันไม่ได้หมายถึงเฉพาะการพูดหรือการเขียนเท่านั้นแต่พฤติกรรมของคนก็นำที่จะถือว่าเป็น “ภาษา” ชนิดหนึ่งได้เช่นกัน

แนวคิดเกี่ยวกับความขัดแย้ง

แนวคิดที่เกี่ยวกับความขัดแย้งด้านสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา หัวใจสำคัญของแนวคิดกลุ่มนี้คือการขัดแย้งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ความขัดแย้งเป็นปรากฏการณ์ที่มีอยู่อย่างแพร่หลายทั่วไปเราจึงไม่ควรมอง พฤติกรรมขัดแย้งว่าเป็นพฤติกรรม ที่ไม่ดีหรือเป็นปรากฏการณ์ที่ผิดปกติ ทฤษฎีความขัดแย้งทางสังคม จึงมีแนวความคิดว่าสังคมนั้นตั้งอยู่บนพื้นฐานของการแบ่งแยก (division) อันเกิดจากความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม วิธีการสำคัญที่นักปราชญ์และนักสังคมศาสตร์ ใช้วิเคราะห์ปรากฏการณ์ที่ขัดแย้งต่างๆ คือ วิธีการที่เรียกว่า "ไดอาเล็กติก" (Dialectic Method) เป็นวิธีการที่ใช้มาตั้งแต่สมัยกรีกโบราณ สมัยโซเครตีส (Socrates) ใช้เป็นวิธีการถามและตอบเพื่อแสวงหาความรู้ที่แจ่มแจ้งและสมบูรณ์ทำให้เกิดการสมเหตุ สมผลมากขึ้น (logical consistency)

ต่อมานักปรัชญาชาวเยอรมันได้พัฒนา Dialectic สมัยใหม่ที่ว่าด้วย ข้อเสนอเบื้องต้น (thesis) และข้อเสนองแย้ง (anti thesis) และ คานท์ (Kant) แสดงความเห็นที่สาเหตุของความไม่กลมกลืน หรือไม่คล้องจองกัน เป็นเพราะระบบความคิดของคนเรา ซึ่งมีอิทธิพลมากกว่าอิทธิพลทางสังคมและวัฒนธรรม ความขัดแย้งที่มีอยู่ในตัวของบุคคล เป็นสาเหตุสำคัญที่นำไปสู่ความขัดแย้งภายใน นอกอื่นๆ หากทำความเข้าใจเรื่องความขัดแย้งที่มีอยู่ในตัวบุคคลได้แล้ว และหาทางขจัดความขัดแย้งนั้นออกไป ความขัดแย้งทางสังคมและวัฒนธรรมอาจหายไปได้นักทฤษฎีความขัดแย้งด้านสังคมวิทยาที่สำคัญ 3 คน คือ (เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์, 2534)

Marx (อ้างถึงใน เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์, 2534) เป็นผู้ที่ใช้วิธีวิเคราะห์ แบบ Dialectical วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของทุกๆ สังคมว่า เกิดจากความสัมพันธ์ของ "อำนาจการผลิต" ซึ่งได้แก่ ที่ดิน เทคโนโลยีและการจัดการด้านแรงงานกับ "ความสัมพันธ์ทางสังคมของการผลิต" อันได้แก่ เจ้าของปัจจัยการผลิต และผู้ใช้แรงงาน ซึ่งความขัดแย้งที่เกิดขึ้น มักเกิดจากความขัดแย้งระหว่างชนชั้นเจ้าของปัจจัยการผลิตกับชนชั้นผู้ใช้แรงงาน

Sills (1968) อธิบายว่า ความขัดแย้งก่อให้เกิดผลทั้งด้านลบและด้านบวก ความขัดแย้งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ถือเป็นสภาวะหนึ่งของมนุษย์ความขัดแย้งสามารถแก้ปัญหาความแตกแยกและทำให้เกิดความสามัคคีภายในกลุ่มได้เพราะในกลุ่มหนึ่งๆ ย่อมมีทั้งความเป็นมิตรและความเป็นศัตรูอยู่ด้วยกัน ดังนั้นความขัดแย้งจึงเป็นตัวสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ได้เสนอเพิ่มเติมว่าความขัดแย้งทำให้เกิดการแบ่งกลุ่ม ลดความเป็นปรปักษ์ต่อกันอันจะพัฒนาสู่ความร่วมมือได้หรือทำให้เกิดความแปลกแยกได้

Dahrendorf (1968) นักสังคมวิทยาชาวเยอรมันที่ปฏิเสธแนวคิดของมาร์กซ์ เรื่อง ความขัดแย้งระหว่างชนชั้น Dahrendorf อธิบายคุณลักษณะ "ความขัดแย้ง" ว่ามีลักษณะสอดคล้องกับทุกสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ดังนั้น ทุกสังคมจึงเกิดความขัดแย้งได้ตลอดเวลา ซึ่งเกิดจากความไม่เท่าเทียมกันในเรื่องสิทธิอำนาจ ทำให้สังคมเกิดกลุ่มแบบไม่สมบูรณ์ขึ้น เพราะต่างฝ่ายต่างมีผลประโยชน์แอบแฝงอยู่เบื้องหลัง แต่ละฝ่ายจึงพยายามรักษาผลประโยชน์ของฝ่ายตนไว้ ทำให้ระดับของความรุนแรงจะมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับการจัดการและการประสานผลประโยชน์ของกลุ่มที่ครอบงำกลุ่มอื่น ความขัดแย้งจึงสามารถควบคุมได้โดยการประนีประนอม และความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมเป็นผลมาจากความกดดันจากภายนอกโดยสังคม อื่นๆ ด้วย

แนวคิดการสร้างความหมายทางสังคม

เราอยู่ในโลกของภาษาและข่าวสาร ซึ่งต่างมีความหมายที่รวมเอาทัศนคติและค่านิยมหรือคุณค่าไว้ เช่น คำว่า วัฒนธรรม อร่อย หรือไอ้มืด ก็มีทั้งความหมาย ทัศนคติและค่านิยมรวมอยู่ด้วย จึงกล่าวได้ว่าเราอยู่ในโลกของความหมายที่เราสร้างขึ้นเองตามสัญชาตญาณจำนวน ภาวะเช่นนี้ทำให้เกิดความรู้สึกว่าเราอยู่ในโลกของมายาซึ่งไม่รู้ว่าคุณภาพแท้จริงเป็นอย่างไร แนวคิดการสร้างความหมายในช่วงแรกนั้น Saussure นักภาษาศาสตร์ชาวฝรั่งเศสได้ศึกษาระบบภาษาด้านประโยคกับความหมายเชิงภาววิสัยของประโยคที่ปรากฏ ซึ่งเป็นการศึกษาลำพังตัวบทไม่ใส่ใจบริบทของภาษา การศึกษาการสร้างความหมายจึงไม่รอบด้านต่อมา Brathes ได้พัฒนาทฤษฎีของ Saussure ให้มีมิติมากขึ้น โดยศึกษาความหมายทั้งในระดับพื้นผิวและระดับลึก กล่าวคือ คำๆ หนึ่ง หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งจะมีความหมายประจำตัวเป็นความหมายร่วมที่ทุกคนในสังคมนั้นจะรับรู้และเข้าใจได้ตรงกันเมื่ออ้างอิงโดยปราศจากการประเมินค่า สิ่งนี้เป็นความหมายระดับพื้นผิวหรือเรียกว่าความหมายตรง (denotation) สำหรับความหมายในระดับลึกซึ่งเป็นความหมายนัยประหวัด (connotation) นั้น เป็นความหมายที่เกิดจากบริบทของสังคม วัฒนธรรม ค่านิยม อคติ ความรู้สึก และประสบการณ์ของแต่ละบุคคล นั่นคือ คำ ประโยค หรือสิ่งหนึ่งสิ่งใดอันเดียวกัน อาจให้ความหมายต่อแต่ละบุคคลแตกต่างกันไปและเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ต่างๆ อีกด้วยการเกิดความหมายนั้นขึ้นอยู่กับอิทธิพลของตัววัตถุกับความเห็นส่วนตัวของผู้ตีความ (รัตน ประยูรรักษ์, 2545)

แนวคิดการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างความหมายซึ่งเชื่อว่าความจริงไม่ได้มีอยู่แล้วในโลกแต่ความจริงบางส่วนได้ถูกประกอบสร้างขึ้นมานั้นเป็นการมองอีกแง่มุมหนึ่งที่ทำให้เราได้ย้อนกลับไปค้นหาเบื้องหลังความจริงให้ลึกยิ่งขึ้นและรู้เท่าทันการประกอบสร้างที่กำลังเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลารอบๆ ตัวเราด้วย จะเห็นได้ว่าแนวคิดเรื่องเพศภาวะมีการมองเพศชายและเพศหญิงที่เป็นคู่ตรงข้ามและการช่วงชิงการมีอำนาจชายและหญิงแตกต่างกันแล้วแต่ผู้สนใจจะนำไปศึกษา

สถานภาพและบทบาทของผู้หญิงในสังคมไทย

สถานภาพ หมายถึง ภาพรวมๆ ของสิทธิและหน้าที่ซึ่งกำหนดโดยชนชั้นและเพศและสามารถเปลี่ยนแปลงได้โดยระดับของการศึกษาที่ได้รับ ตำแหน่งหน้าที่การงาน ฐานะทางเศรษฐกิจ อาชีพ ความดี และจริยธรรม

บทบาท หมายถึง แบบแผนพฤติกรรมที่กำหนดโดยสถานภาพ เช่น การเกิดมาของผู้หญิงซึ่งเป็นสถานภาพที่ถูกกำหนดให้มีบทบาทดูแลครอบครัว เป็นต้น

จากนิยามข้างต้นจะเห็นได้ว่าทั้งสถานภาพและบทบาทนั้นมีความสัมพันธ์กัน เมื่อสถานภาพเป็นเช่นใด บทบาทย่อมเป็นไปตามสถานภาพที่ครอบครัวหรือสังคมกำหนด อย่างไรก็ตามบทบาทก็เป็นส่วนหนึ่งของการกำหนดสถานภาพ ถ้าบทบาทเปลี่ยนไปหรือแบบแผนของพฤติกรรมเปลี่ยนไปสถานภาพก็สามารถเปลี่ยนไป ดังนั้นสถานภาพและบทบาทจึงเป็นกระบวนการที่เป็นพลวัตและมีส่วนในการกำหนดซึ่งกันและกันได้ (dynamic and reciprocal process) (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, 2545)

ในบริบทของสังคมไทยจะพบว่าสังคมไทยเป็นระบบเครือญาติมีความปฏิสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน โดยการศึกษาทางมานุษยวิทยาได้ชี้ให้เห็นถึงสถานภาพและฐานะที่เข้มแข็งของผู้หญิงในระบบสังคมเครือญาติ จากการศึกษาของชาย โพธิ์ธิตา (2527) และสุเทพ สุนทรเกษม (2511) สรุปได้ว่าเพศหญิงจะเป็นผู้ดูแลครอบครัว เมื่อบิดามารดาตายไปแล้วจะยกสมบัติให้กับลูกสาวของตนซึ่งเป็นธรรมเนียมการสืบทอดมรดกในสมัยก่อน ส่วนฝ่ายชายนั้นเมื่อแต่งงานแล้วจะต้องยกที่ดินให้กับน้องสาวและจะเอาเพียงวัวควายและเงินสดติดตัวไปอยู่ในบ้านเจ้าสาวเท่านั้น เมื่อประเทศไทยได้พัฒนาประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมจึงส่งผลกระทบต่อสถานภาพและบทบาทของผู้หญิงในสังคม ซึ่งการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่รวดเร็วในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 มีผลกระทบต่อสังคมไทย โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างหญิงชาย (gender relations) ในกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางระเบียบสังคมและวิถีชีวิต (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, 2545)

จากการศึกษาสถานภาพและบทบาทของผู้หญิงไทยในสังคมดั้งเดิมพบว่าในแต่ละช่วงยุคสมัยสถานภาพและบทบาทของผู้หญิงก็มีความแตกต่างกันโดยในสมัยสุโขทัยสถานภาพของผู้หญิงไม่ได้ต่ำด้อยกว่าผู้ชายในทุกเรื่อง เพราะผู้หญิงมีบทบาทสำคัญมากในครอบครัวในฐานะเป็นผู้มีอำนาจในการควบคุมทรัพย์สินและเงินทองของครอบครัว นอกจากนี้ผู้หญิงในสมัยสุโขทัยยังมีบทบาทและสถานภาพที่เสมอภาคกับผู้ชายทางกฎหมายอีกด้วย (บุญเดิม ไพเราะ) ในสมัยอยุธยาบทบาทและสถานภาพของผู้หญิงได้เปลี่ยนไปโดยผู้หญิงจะได้รับการปฏิบัติจากผู้ชายเยี่ยงเป็นวัตถุทางเพศ (sex object) และบทบาทของผู้หญิงถูกกำหนดโดยชนชั้น ซึ่งจะเห็นได้ว่าสถานภาพของผู้หญิงตกต่ำลงเมื่อเทียบกับสมัยสุโขทัย (พีชนิ ไอยรวงศ์, 2521) ส่วนในสมัยรัตนโกสินทร์พบว่าฐานะและบทบาทของผู้หญิงมีสถานภาพที่ด้อยกว่าผู้ชาย การอบรมเล่าเรียนใดๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับงานบ้านและครอบครัวถือว่าไม่มีความสำคัญสำหรับผู้หญิง ผู้หญิงจะได้รับการอบรมสั่งสอนให้เป็นแม่และเมีย บทบาทหลักของผู้หญิงคืองานบ้านและการดูแลครอบครัว (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, 2545) ในสมัยก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองนั้นพบว่ามี การเปลี่ยนแปลงบทบาทของสตรีอย่างใหญ่หลวงในยุคก่อนความทันสมัยล้วนมาจากการนำของผู้ชาย

และอิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกมีผลทำให้เกิดขบวนการเคลื่อนไหวที่ก้าวหน้า ท่านเทียนวรรณ ถือว่าเป็นบุคคลท่านแรกๆ ที่เรียกร้องให้สตรีมีสถานภาพที่ดีขึ้น เช่น เสนอให้มีการยกเลิกระบบการมีเมียหลายคน เสนอให้ผู้หญิงมีสิทธิได้รับการศึกษา เป็นต้น แต่ก็ไม่ได้รับการตอบสนองแม้แต่ข้อเดียว ถึงอย่างไรก็ตามยุคนี้ถือเป็นยุคเริ่มต้นของการเรียกร้องสิทธิสตรี เช่น กรณีของอำแดงจันที่ถวายฎีกาว่าจะถูกสามีนำไปขายให้คนอื่น ซึ่งเป็นข้อบัญญัติหนึ่งในกฎหมายตราสามดวงซึ่งบัญญัติข้อกำหนดให้ หญิงเป็นสมบัติของชาย ซึ่งต่อมารัชกาลที่ 4 ได้โปรดเกล้าให้แก้ข้อกฎหมายดังกล่าวโดยให้ผู้หญิงมีส่วนในการตัดสินใจในชะตาชีวิตของตนเอง ในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้มีนโยบายการเลิกทาสซึ่งถือว่าการก้าวกระโดดของการเปลี่ยนแปลงสถานภาพของผู้หญิงไทย ทำให้ผู้หญิงไม่ต้องถูกจำหน่ายหรือซื้อขายออกไป และสมัยรัชกาลที่ 6 ทรงเห็นความล้มเหลวและความไม่ศิวิไลซ์ โดยเฉพาะวัฒนธรรมเรื่องการกดขี่สตรี โดยทรงเห็นว่าสตรีเป็นตัวบ่งชี้ว่าสังคมนั้นเป็นสังคมที่ทันสมัยหรือล้าหลัง รวมทั้งทรงพยายามเปลี่ยนแปลงประเพณีนิยมการมีเมียหลายคนให้มีเพียงคนเดียว (บังอร ปิยะพันธุ์, 2538) ซึ่งเวลาต่อมารัชกาลที่ 7 ทรงได้ออกกฎหมายผัวเดียวเมียเดียว (monogamy law) ในปี พ.ศ. 2478 และการมีภรรยาหลายคนถือว่าเป็นเรื่องผิดกฎหมาย หลังจากประเทศไทยเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้วรัฐธรรมนูญได้กำหนดว่า หญิงชายมีสิทธิเท่าเทียมกันทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจ การศึกษา และอาชีพ เมื่อประเทศไทยจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติขึ้น ได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงบทบาทและสถานภาพของผู้หญิงเป็นการเปลี่ยนแปลงที่พลิกผันบทบาทของผู้หญิงไทยในทุกระดับชั้น เปลี่ยนจากการเป็นแม่มาสู่การทำงานเพื่อหารายได้ในเมืองใหญ่

วาทกรรมผู้หญิงกับการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน

การเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนของประเทศไทยในปี พ.ศ.2558 ส่งผลให้ประเทศไทย และสมาชิกอาเซียน มีการปรับตัวเพื่อเตรียมรับกับเหตุการณ์นี้อย่างเต็มรูปแบบในทุกมิติ สำหรับประเทศไทยได้บรรจุแผนการรับมือเรื่องนี้ไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) โดยกำหนดแนวทางการเตรียมความพร้อม ทั้งในด้านความมั่นคง สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การท่องเที่ยว การศึกษา ฯลฯ สำหรับประเด็นความพร้อมในด้านสถานภาพและบทบาทผู้หญิงไทยในการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

ผู้หญิงกับวาทกรรมความงาม

วาทกรรมความงามกับผู้หญิงได้ถูกประกอบสร้างขึ้นอย่างหลากหลายมิติ หลายมุมมอง ซึ่งเราสามารถประเมินองค์ประกอบความงามที่สังคมกำหนดและประเมินคุณค่าความงามของผู้หญิงได้สี่องค์ประกอบ (กชกรณิ เสรีฉันทฤกษ์, 2551)

1. ความงามทางกายภาพ ได้แก่ รูปร่างหน้าตา ผิวพรรณ ซึ่งถือเป็นรูปลักษณะภายนอกที่มีติดตัวคนๆ นั้นมาแต่กำเนิด ทูทางกายภาพเหล่านี้สามารถทำให้กลายเป็นทุนในสังคมทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจได้ ในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียนนี้ผู้หญิงไทยได้มีการใช้ทุนความงามทางกายภาพอย่างหลากหลาย จากการศึกษาหัวข้อกระทู้พบว่ามีการตั้งกระทู้เกี่ยวกับความงามทางกายภาพมากมาย ดังตัวอย่าง

“สำหรับ สุภาพสตรี - ผลิตภัณฑ์ดูแลสุขภาพ และความงาม อาหารเสริม สำหรับผู้หญิง”

(ที่มา : kanyakorn.thaimakesite.com)

“Archives for บำรุงผิวพรรณ รักษาสิวฝ้า ดูแล รูปร่าง หน้าตา และ ความสวยความงาม”

(ที่มา : <http://skalmadi.com/category/>)

2. ความงามทางจิตใจ (mind) นอกจากความงามทางกายภาพแล้ว สังคมยังมีการให้ค่าความงามของผู้หญิงจากจารีต ธรรมเนียม ท่าทาง ที่ผู้หญิงแสดงออกมา จากการศึกษาหัวข้อกระทู้พบว่ามีการตั้งกระทู้เกี่ยวกับความงามทางจิตใจของผู้หญิง ดังตัวอย่าง

“ผู้หญิงกับการบรรลุนิยาม-มรรค-ผล” (ที่มา : <http://www.oknation.net/blog/yamkrub>)

“รู้รักชั่ คักคี่ตรี...คุณสมบัติกุลสตรีไทยปี 2555” (ที่มา : www.ryt9.com/s/tpd/1482289)

3. ความงามแบบประดับหรือสิ่งที่ห่อหุ้มร่างกาย (carapace) ซึ่งถือเป็นหนึ่งในองค์ประกอบความงามที่สำคัญ สิ่งที่ห่อหุ้มร่างกายที่สามารถเห็นได้จากภายนอกนี้ ได้แก่ เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ ทรงผม ที่ใช้ประดับตกแต่งห่อหุ้มร่างกายเพื่อให้ตนดูแปลกแยกและแตกต่างจากคนอื่น ซึ่งการแสดงออกถึงความแตกต่างนี้เท่ากับเป็นการบอกสังกัดของคนนั้นๆ ได้โดยนัยยะ จากการศึกษาหัวข้อกระทู้พบว่ามีการตั้งกระทู้เกี่ยวกับความงามแบบประดับหรือสิ่งที่ห่อหุ้มร่างกาย ดังตัวอย่าง

“โมเรส เครื่องประดับเก๋ๆ ของสาวไม่ยึดติด!!” (ที่มา : <http://women.sanook.com/939760/>)

“เสื้อผ้า กระเป๋าแฟชั่น เครื่องประดับสำหรับผู้หญิง” (ที่มา : <http://th.88db.com/thailand/>)

ผู้หญิงกับความทรงจำความรู้

ความรู้ คือ ความเข้าใจในเรื่องบางเรื่อง หรือสิ่งบางสิ่ง ซึ่งอาจจะรวมไปถึงความสามารถในการนำสิ่งนั้นไปใช้เพื่อเป้าหมายบางประการ ความสามารถในการรู้อย่างนี้เป็นสิ่งสนใจหลักของวิชาปรัชญา และมีสาขาที่ศึกษาด้านนี้โดยเฉพาะเรียกว่าญาณวิทยา (epistemology) ความรู้ในทางปฏิบัติมักเป็นสิ่งที่ทราบกันในกลุ่มคน และในความหมายนี้เองที่ความรู้ที่นั้นถูกปรับเปลี่ยนและจัดการในหลาย ๆ แบบ ประภาเพ็ญ สุวรรณ (อ้างถึงในอักษร สวัสดิ์ 2542) ได้อธิบายว่า ความรู้ เป็นพฤติกรรมขั้นต้นที่ผู้เรียนรู้เพียงแต่เกิดความจำได้ โดยอาจจะเป็นการนึกได้หรือโดยการมองเห็น ได้ยิน จำได้ ความรู้ในขั้นนี้ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับคำจำกัดความ ความหมาย ข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ โครงสร้างและวิธีแก้ไขปัญหา ส่วนความเข้าใจอาจแสดงออกมาในรูปของทักษะด้าน “การแปล” ซึ่งหมายถึง ความสามารถในการเขียนบรรยายเกี่ยวกับข่าวสารนั้น ๆ โดยใช้คำพูดของตนเอง และ “การให้ความหมาย” ที่แสดงออกมาในรูปของความคิดเห็นและข้อสรุป รวมถึงความสามารถในการ “คาดคะเน” หรือการคาดหมายว่าจะเกิดอะไรขึ้น (<http://th.wikipedia.org> เข้าถึงเมื่อ 30 มีนาคม 2556) ความรู้ เป็นสิ่งที่คนเราสร้างสรรค์ขึ้นมาเพื่อเป็นการเพิ่มค่าให้ตัวเองเพื่อให้มีความแตกต่างกับคนอื่นได้ จากการศึกษาหัวข้อกระทู้พบว่าผู้หญิงไทยมีการให้ค่ากับความงามทางความรู้โดยการจัดสัมมนา อบรมให้ความรู้ เตรียมความพร้อมในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียนอย่างหลากหลาย ดังตัวอย่าง

“ผู้หญิง การศึกษา และความเปลี่ยนแปลงของสังคม” (ที่มา : www.bangkokbiznews.com)

“สตรีอาเซียนกับความพร้อมในการเข้าสู่ AEC” (ที่มา : <https://www.womenfund.thaigov.go.th>)

ความสัมพันธ์เชิงอำนาจในมิติเพศสภาพ

เพศหญิงเป็นเพศที่รักสวยรักงาม ความงามกับผู้หญิงเป็นของคู่กันหรือการรักสวยรักงามถือเป็นส่วนหนึ่งของความเป็นหญิง (Femininity) สังคมทั่วโลกส่งสมความคิดนี้ให้กับผู้หญิงทั่วโลก เพราะสังคมชายเป็นใหญ่ กำหนดให้ความงามเป็นเรื่องเฉพาะสำหรับผู้หญิง (กชกรณั ศรีฉันทฤกษ์, 2551) ในปัจจุบันความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างผู้หญิงและผู้ชายได้เปลี่ยนแปลงไปเนื่องด้วยปัจจัยหลายประการ เช่น ปัจจัยด้านประชากร ปัจจัยทางสังคม วัฒนธรรม ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ปัจจัยด้านศาสนาและปัจจัยด้านการศึกษา เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในภูมิภาคนี้คือการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของประเทศสมาชิก ซึ่งย่อมเป็นการเปิดกว้างของพื้นที่ในการแสดงออกในเรื่องต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการศึกษา การแลกเปลี่ยนขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ

การเปิดกว้างทางการค้าและเศรษฐกิจในภูมิภาค ที่สำคัญพื้นที่ของอาเซียนเป็นพื้นที่ใหม่ที่กำลังถูกช่วงชิงเพื่อการแสดงออกในด้านต่างๆ รวมทั้งเป็นพื้นที่ที่ผู้หญิงในประเทศไทยจะใช้ในการต่อรองเชิงอำนาจกับผู้ชายในสังคมที่ยังมีกลิ่นอายของชายเป็นใหญ่ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสามารถและความเท่าเทียมกันระหว่างหญิงและชาย ดังตัวอย่าง

“พลังผู้หญิง พลังอาเซียน” (ที่มา : aseanbyart.wordpress.com)

“เยาวชน-สตรี-วัฒนธรรม-เวทีเครือข่ายหญิงไทยปลุกกระแสสิทธิสตรีทำชุมชน” (ที่มา: www.isranews.org)

ผู้หญิงกับการเป็นผู้นำ : ความท้าทายที่น่าสนใจ

ในสังคมไทยคำว่า “ผู้หญิงไทย” หมายถึงคุณลักษณะของผู้หญิงที่มีความประพฤติดี ปฏิบัติตนอยู่ในจารีต คำสอน คตินิยม ประเพณีที่ดิงงามตามความคาดหวังของกลุ่มคนในสังคมซึ่งส่วนใหญ่ก็คือความคาดหวังของผู้ชายไทยนั่นเอง อาจกล่าวได้ว่าลักษณะหรือคุณสมบัติของผู้หญิงไทยนั้นถูกกำหนดโดยผู้ชายเพื่อที่จะได้มีอำนาจเหนือกว่าและใช้การกำหนดคุณลักษณะดังกล่าวสร้างอัตลักษณ์เพื่อให้ผู้หญิงไทยมีวิถีทางในการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นไปตามกรอบ ตามคตินิยมที่ผู้ชายกำหนดไว้ (วาลี ชันสุวรรณ, 2547) อย่างไรก็ตามการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของประเทศไทยและกลุ่มประเทศสมาชิกนำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ผู้หญิงไทยได้มีการปรับเปลี่ยนโลกทัศน์และชีวิตทัศน์ในหลากหลายมิติทำให้สถานภาพ บทบาทและหน้าที่ของผู้หญิงเปลี่ยนไปจากเดิมเพราะในโลกปัจจุบันเราถูกแวดล้อมด้วยสังคมของการติดต่อสื่อสารที่ไร้พรมแดน นำมาซึ่งข้อมูลข่าวสารที่หลากหลาย เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ นิตยสาร อินเทอร์เน็ตหรือแม้แต่ในโลกสังคมออนไลน์ ที่สำคัญคือ การช่วงชิงพื้นที่เหล่านั้นในการแสดงออกถึงสถานภาพ บทบาท และหน้าที่ของตนเองเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและมีความหมายอย่างยิ่งโดยเฉพาะกับผู้หญิงไทย สิ่งเหล่านี้เป็นความท้าทายสำหรับผู้หญิงที่จะแสดงถึงสถานะ บทบาท และหน้าที่ของตนเองในสังคมยุคใหม่และยังเป็นการแสดงให้เห็นให้ผู้ชายไทยหรือแม้แต่คนทั่วไปได้ประจักษ์ว่าผู้หญิงไทยในยุคประชาคมอาเซียน หรือ AEC ก็มีความรู้ ความสามารถที่หลากหลาย ไม่ใช่เพียงแคมีหน้าที่เป็นแม่และเป็นเมียเท่านั้น

สรุป

สังคมไทยในอดีตให้ความสำคัญกับผู้ชายในด้านต่างๆ ผู้หญิงไทยจะมีสถานภาพและบทบาทเป็นเพียงแม่และเมียเท่านั้น กระบวนการต่อสู้และเรียกร้องสิทธิของผู้หญิงไทยมีมาตั้งแต่สมัยต้นรัตนโกสินทร์แต่ก็เป็นไปในพื้นที่ที่จำกัดและไม่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองประเทศไทยได้มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติขึ้นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลายรวมทั้งบทบาทและหน้าที่ของผู้หญิงไทยก็เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย และในปี พ.ศ. 2558 ประเทศไทยก็จะเข้าสู่การเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมอีกครั้งคือ การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ซึ่งเป็นการรวมตัวกันของ 10 ประเทศ ในทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประกอบด้วย อินโดนีเซีย ลาว มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทย เวียดนาม กัมพูชา พม่า และบรูไน

การเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ถือว่าเป็นพื้นที่ใหม่ที่ที่มีการช่วงชิงพื้นที่กันอย่างหลากหลายเพื่อแสดงถึงสถานภาพ บทบาทและหน้าที่ของตน และถือเป็นที่ท้าทายความสามารถของผู้หญิงในสังคมไทยในการช่วงชิงและให้ความหมายเพื่อแสดงถึงบทบาทและหน้าที่ของตนเองในสังคมที่เปลี่ยนไป สังคมที่เปิดกว้างสำหรับผู้หญิงรวมทั้งเป็นการต่อรองเชิงอำนาจให้กับผู้หญิงในสังคมที่มีกลิ่นอายของชายเป็นใหญ่ดังเช่นสังคมไทยนั่นเอง

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กชกรณั ศรีฉันทฤกษ์. (2551). *วาทกรรมความงามของผู้หญิงในสังคมไทย* : มุมมองพหุมิติ. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสตรีศึกษา. วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทัศนารุ่งรุจินดา. (2553). *เพศภาวะกับการเลือกอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 : ศึกษากรณี : โรงเรียนวัดดอนตูม อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี*. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บ๋องอ ปิยะพันธุ์. (2538). *ประวัติศาสตร์ไทย การปกครอง สังคม เศรษฐกิจและความสัมพันธ์กับต่างประเทศ ก่อนสมัยสุโขทัย จนถึง พ.ศ. (2547)*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- บุญเต็ม ไพเราะ. *สถานภาพและบทบาทของสตรีไทยในสังคมไทย*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิยะฉัตร ปิตะวารณ. (2526). *ระบบไพร่ในสังคมไทย พ.ศ. (2411-2453)*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- พัชนี อัยราวงศ์. (2521). *จริยศึกษาของสตรีไทย ในสุภาชิตสอนหญิงคำกลอน*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พวงเพชร สุรัตน์กวีกุล. (2541). *มนุษย์กับสังคม*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- มาลี พงษ์พงศาวิ. (2551). *ย้อนรอยสิทธิความเป็นคนของผู้หญิง*. กรุงเทพฯ : สำนักงาน.
- รัตนา ประยูรรักษ์. (2545). *การประกอบสร้างความเป็นจริง และการตัดสินผู้ตกเป็นข่าวด้วยการเล่าเรื่องในหนังสือพิมพ์*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วาลี ชันธวาร. (2547). *วาทกรรมผู้หญิงไทยกับความแปรเปลี่ยน*. มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ (มหาวิทยาลัยขอนแก่น) ปีที่ 21, ฉบับที่ 2 (ม.ค.-มี.ค. 2547), หน้า 24-40.
- วิระดา สมสวัสดิ์. (2548). *เพศภาวะและเอตส์ : นโยบาย มาตรการและกฎหมาย*. เชียงใหม่ : วนิดาเพรส.
- สุโขทัยธรรมมาราช,มหาวิทยาลัย. (2545). *ประมวลสาระชุดวิชาการศึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัย*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาราช.
- สุชาดา รัชชกุล. (2541). *การตั้งครมไม่พึงปรารถนาและตัดสินใจทำแท้ง*. ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์. มหาศรีนครินทร์วิโรฒ.
- สุชีลา ตันชัยนันท์. (2540). *ผู้หญิงในทัศนะจิตร ภูมิศักดิ์ และแนวคิดสตรีศึกษา*. นนทบุรี : ผลึก.
- สุเทพ สุนทรภัสส์. (2511). *สังคมวิทยาของหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวรรณณี ลักนวนิช. (2554). *รูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล พฤติกรรมการใช้ชีวิตและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของนักศึกษาที่ใช้ชีวิตในที่พักอาศัยเอกชน ย่านรังสิต จังหวัดปทุมธานี*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์. (2534). *ความขัดแย้ง : การบริหารเพื่อการสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ : ตะเกียง.
- อวยชัย สังสนา. (2544). *วาทกรรมการสื่อความหมายของนิวัต กองเพียร นวัตกรรมในหนังสือพิมพ์รายวันและนิตยสารรายสัปดาห์ "มติชน"*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อวยพร เขื่อนแก้ว. (2556). *วัฒนธรรมชายเป็นใหญ่*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://muslimchiangmai.net/index>. [30 มีนาคม 2556].

ภาษาอังกฤษ

Dahrendorf, R. (1968). *Essays in the theory of society*. Stanford University Press Stanford, Calif.
Sills,D.(Ed). (1968). *International encyclopedia of the social sciences (Vol. 5)*. New York :
Macmillan.